vasemmisto
vänstern

Työllisyyspolitiikka tarvitsee suunnanmuutoksen

Liite vasemmistoliiton vaihtoehtobudjettiin 2027

23.11.2026

Suomen kokoaikaiseksi muutettu työllisyysaste nousi edellisellä hallituskaudella ennätystasolle ja muiden Pohjoismaiden ohi. Kun oikeistohallitus nousi valtaan, se lupasi 100 000 uutta työllistä. Lähes neljä vuotta Suomessa on testattu oikeistolaisen työllisyyspolitiikan toimivuutta. Tulokset puhuvat puolestaan. Työttömien määrä on kasvanut kymmenillä tuhansilla ja Suomessa on EU:n pahin työttömyyskriisi. Työttömyyden trendiluku oli syyskuussa 2026 jopa 10,5 prosenttia ja työttömiä oli lähes 300 000. Avoimia työpaikkoja taas oli noin yksi kymmentä työtöntä kohden.

Oikeistohallituksen työllisyyspolitiikka on perustunut ihmiskuvaan, jonka mukaan ihmisiä täytyy pakottaa hakeutumaan töihin, koska sosiaaliturvalla on liian helppo elää. Tämä ihmiskuva ei vastaa todellisuutta. Kaikille halukkaille ei yksinkertaisesti löydy työpaikkoja. Suomi on saanut toistuvia huomautuksia perusturvan riittämättömästä tasosta Euroopan neuvostolta. Moni tuilla elävä suomalainen joutuu tällä hetkellä turvautumaan ruoka-apuun ja jättämään elintärkeitä asioita, kuten lääkkeitä, ostamatta.

Samalla suomalaiset yritykset nostavat kyselytutkimuksissa jatkuvasti esiin, että tuotteiden ja palveluiden riittämätön kysyntä on yritysten merkittävin kasvun este. Kasvun ja työllistämisen este ei siis ole se, etteivätkö ihmiset olisi halukkaita tekemään töitä, vaan se, ettei yritysten tuotteille ole riittävää kysyntää.

Suomessa on samanaikaisesti massatyöttömyys eikä riittävästi työpaikkoja kaikille. Näissä olosuhteissa hallituksen politiikka, joka perustuu lähes yksinomaan työttömien ruoskimiseen ei toimi. Työttömyyskriisiin vastaaminen edellyttää sen sijaan työn kysynnän vahvistamista ja työpaikkojen lisäämistä sekä työkyvyn ja osaamisen tukemista.

Mikrosimulaatiot eivät aina täysin vastaa makrotodellisuutta

Valtiovarainministeriön ja eduskunnan tietopalvelun laatimat työllisyysvaikutusarviot ovat saaneet Suomen talouspoliittisessa keskustelussa merkittävän roolin. Kuitenkin laskelmien rajallisuus ja niihin liittyvät epävarmuudet ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Työllisyysvaikutusarviot keskittyvät laskennallisiin työpaikkoihin. Laskennalliset työpaikat eivät ole sama asia kuin todellinen työllisyyskehitys – kuten tämän hallituskauden kehitys selvästi osoittaa.

Valtiovarainministeriö ja eduskunnan tietopalvelu arvioivat päätösten vaikutusta työllisyyteen vain osittain. Työllisyysarvioiden soveltuvuus todellisuuteen on automaattisesti rajallinen, koska niissä ei oteta huomioon työn kysyntää lainkaan. Kuin kolikolla, niin työllisyydelläkin on kaksi puolta: työn tarjonta ja työn kysyntä. Työllisyyslaskelmat keskittyvät ainoastaan tarjontapuolen vaikutuksiin. Tämän lisäksi niihin liittyy aineistojen rajallisuudesta johtuvia merkittäviä epävarmuuksia.

Vaikutusarvioissa ei otetaan huomioon kaikkia työllisyyteen merkittävästi vaikuttavia mekanismeja, kuten leikkausten työllisyyttä heikentäviä vaikutuksia. Leikkauksilla on aina kielteisiä vaikutuksia talouteen. Leikkauspolitiikan kielteiset vaikutukset näkyvät erityisesti

yksityisessä kulutuksessa. Leikkaamalla pienituloisilta hallitus on suoraan leikannut kotimaista kulutuskysyntää, sillä pienituloiset kuluttavat lähes kaikki tulonsa. Tämän lisäksi puhe jatkuvasta sopeutuksesta ja talouskurista ruokkii taloudellista epävarmuutta, ja kotitaloudet varautuvat tuleviin sopeutuksiin säästämällä. Heikko yksityinen kulutuskysyntä näkyy erityisesti palvelualalla, jolla on myös suuri merkitys työllisyyden kannalta.

Näiden kerroinvaikutusten lisäksi julkisen talouden leikkaukset ovat johtaneet suoriin irtisanomisiin valtionhallinnossa, kunnissa, järjestöissä ja sote-palveluissa. Orpon hallituskauden aikana julkiselta sektorilta ja järjestöistä on irtisanottu tuhansia ihmisiä. Iso osa irtisanotuista on hyvinvointialueilta. Irtisanottujen määrää suurempi on henkilöstövähennysten kokonaismäärä. Esimerkiksi hyvinvointialueiden vähennyksistä suurin osa on tehty muuten kuin irtisanomalla, esimerkiksi jättämällä eläköityvien paikkoja täyttämättä ja lopettamalla määräaikaisuuksia.

Tärkeimmät työllisyystoimet eivät usein näy vaikutusarvioissa

Pohjoismaissa on pitkään kyetty yhdistämään maailman vahvimmat sosiaaliturvajärjestelmät ja korkeat työelämän standardit maailman korkeimpiin työllisyysasteisiin. Pohjoismaiden korkeat työllisyysasteet ovatkin ristiriidassa suhteessa sellaisiin talousteoreettisiin oletuksiin, joissa sosiaaliturvan taso tai työmarkkinoiden niin sanottu joustavuus selittää suoraan työllisyyden tason.

Pohjoismaiden mittavat panostukset varhaiskasvatukseen, koulutukseen sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin ovat edistäneet korkeaa työllisyyttä sekä kysynnän että tarjonnan kautta. Sen lisäksi, että julkinen sektori on merkittävä työllistäjä, mahdollistavat sen tuottamat maksuttomat tai kohtuuhintaiset palvelut etenkin pienten lasten vanhempien korkean työllisyysasteen, pitkät työurat ja väestön korkean osaamistason. Koulutus kasvattaa osaamista ja talouden tuottavuutta. Sosiaalietuudet- ja palvelut torjuvat ylisukupolvista syrjäytymistä ja edistävät mahdollisuuksien tasa-arvoa. Sosiaali- ja terveyspalvelut parantavat väestön työkykyä ja terveitä elinvuosia. Nämä tekijät tukevat osaltaan myös yksityisen sektorin myönteistä työllisyyskehitystä ja tuottavuutta, vaikka niiden mittaaminen ei olisikaan mahdollista.

Suomessa pelkän perusasteen koulutuksen varassa olleiden työllisyysaste on alle 50 prosenttia. Korkeampi koulutustaso nostaa merkittävästi työllisyysastetta. Väestön koulutustaso on työllisyyden kannalta yksi ratkaisevista kysymyksistä, mutta koulutuspanostuksien ja -reformien vaikutusarviointi on käytössä olevilla menetelmillä vaikeaa. Siitä huolimatta elinkeinorakenteen muuttuessa ja teknologian kehittyessä nopeasti koulutuksen ja myös elinikäisen oppimisen merkitys työllisyyden kannalta on yhä suurempi.

Työkyky vaikuttaa olennaisesti yksilöiden työllistymisen edellytyksiin ja Suomen työllisyysasteeseen. Esimerkiksi yksin mielenterveyden ongelmat maksavat Suomelle arviolta 11 miljardia vuodessa, ja vaikuttavat olennaisesti myös työllisyyteen, sairauspoissaoloihin ja ennenaikaisiin eläköitymisiin. Mielenterveyden sairaudet ovat yleisin työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen syy. Panostukset mielenterveyteen ja muuhun työkykyä vahvistavaan toimintaan ovat paitsi inhimillisesti välttämättömiä, myös olennaisia työllisyystoimia.

Miten vasemmisto parantaisi työllisyyttä?

Vasemmistoliitto ei usko sosiaaliturvaleikkauksiin työllisyyden ihmelääkkeenä. Kun oikeistohallitus keskittyy kurittamaan työttömiä ja heikentämään työntekijöiden asemaa, se unohtaa työllistymisen todelliset esteet, kuten riittävän osaamisen, ja työkyvyn ja työpaikkojen puutteen.

Hallitus on tehnyt virheen keskittyessään lähinnä työn tarjonnan lisäämiseen, suomatta huomiota työn kysynnän parantamiseen, vaikka todellisuudessa investoinnit ja talouskasvu määrittävät pitkälti työllisyyden ja työttömyyden tasoa.

Me ensinnäkin tukisimme talouskasvua ja työllisyyttä kohdennetuilla elvytystoimilla, esimerkiksi rakennusalalle. Me säätäisimme pitkäaikaistyöttömien työtakuun ja panostaisimme

työllisyyspalveluihin. Me helpottaisimme osa-aikaisen työn vastaanottamista. Me peruisimme hallituksen tekemiä leikkauksia julkiselle sektorille, mikä tarkoittaisi menetettyjen työpaikkojen palauttamista valtiolle, kuntiin ja hyvinvointialueille. Me panostaisimme koulutukseen ja tutkimukseen. Me tekisimme elinkeinopolitiikkaa, joka uudistaa Suomen elinkeinorakennetta ja luo uutta työtä.

Pelkästään perumalla oikeistohallituksen tekemiä julkisen sektorin leikkauksia saisimme tuhansia työpaikkoja takaisin. Työllistymisellä on myös positiivinen kerroinvaikutus, sillä se vahvistaa ostovoimaa ja kulutuskysyntää.

Aktiivisella työllisyyspolitiikalla voidaan tasata talouden suhdannevaihteluita lisäämällä julkista tai tuettua työllistämistä taantumassa. Vasemmistoliitto takaisi oikeuden palkkatuettuun työpaikkaan 12 kuukauden työttömyyden jälkeen. Tällä työtakuulla saisimme katkaistua pidemmät työttömyysjaksot. Työtakuu toimisi osana vastasyklistä talouspolitiikkaa, koska tarve työtakuille kasvaisi matalasuhdanteissa, jolloin työttömyys nousee. Se vähentäisi pitkäaikaistyöttömyyttä ja lieventäisi pitkäaikaistyöttömyyden talouskasvua haittaavia vaikutuksia. Aktiivisella työllisyyspolitiikalla ja tuetulla työllistämisellä voidaan tukea työvoiman työkyvyn säilymistä taantumien yli, jolloin työvoima ei syrjäydy työmarkkinoilta pysyvästi.

Vammaisten työllisyysaste on Suomessa Pohjoismaiden matalinta tasoa ja vammaisten oikeus työhön toteutuu heikosti. Näemme, että vammaisten työelämäosallisuutta on vahvistettava ja näemme, että suurille työnantajille tulisi säätää osatyökykyisten työntekijöiden työllistämisvelvoite.

Tuemme rakentamisen elpymistä ja rakennusalan työllisyyttä

Rakennusala on tärkeä työllistäjä ja suhdanneajuri. Rakennusalan matalasuhdanne on myrkkyä työllisyyskehitykselle, eikä rakennusalaa pitäisi jättää oman onnensa nojaan, kuten oikeistohallitus on tehnyt.

Vasemmistoliitto peruisi hallituksen päätökset sulauttaa VAR valtion budjettitalouteen ja lakkauttaa Ara itsenäisenä virastona, jotta korkotukilainojen myöntäminen olisi joustavaa myös tulevaisuudessa. Me myös kasvattaisimme Aran valtuuksia ja sisällyttäisimme näihin valtuuksiin muun muassa energia-avustuksen, erityisryhmien investointiavustuksen ja hissi- ja esteettömyysavustuksen.

Lisäksi esitämme kertaluonteista suhdannekannustepakettia rakennusalan työllisyyden vahvistamiseksi. Valtion myöntämä kannustinraha vivuttaisi liikkeelle kokoaan enemmän euroja kun valtion tuella saataisiin liikkeelle moninkertainen määrä yksityistä ja paikallishallinnon rahaa.

Helpotamme myös osa-aikaista työllistymistä

Vaikka oikeistohallitus mainostaa sosiaaliturvaleikkauksiaan ”työllisyystoimina”, tosiasiallisesti hallituksen toimet ovat heikentäneet osa- aikaisen, lyhytkestoisen ja myös pienipalkkaisen kokoaikatyön kannusteita. Esimerkiksi Kelan laskelman mukaan mukaan yksin asuvalle henkilölle työllistyminen alle 2 150 euron kuukausipalkalla oli vuoden 2024 sosiaaliturvaleikkauksien jälkeen vähemmän kannattavaa kuin aiemmin. Yksinhuoltajilla kannusteet heikentyivät jopa 2 700 euron kuukausipalkkaan asti. Tämä johtuu erityisesti työttömyysturvan ja yleisen asumistuen suojaosan poistamisesta sekä muista mittavista asumistukileikkauksista. Suojaosien tarkoitus on ollut kannustaa työttömiä vastaanottamaan myös lyhytkestoista tai osa-aikaista työtä ilman, että tuet leikkaantuisivat merkittävästi. Tutkimusten perusteella suojaosat eivät ole myöskään vähentäneet kokopäiväisen työn määrää.

Suojaosien lakkauttaminen perustuikin virheelliselle analyysille, jonka mukaan osa-aikatyön tekeminen tai siirtyminen kokoaikatöihin olisi lähtökohtaisesti oma valinta. Suomessa kuitenkin tehdään valtavasti vastentahtoista osa-aikatyötä ja toisaalta monien terveys tai elämäntilanne ei mahdollista kokoaikatyötä.

Vasemmistoliitto palauttaisi työttömyysturvan suojaosan ja korottaisi sen 500 euroon. Myös yleisen asumistuen suojaosa tulisi palauttaa ja eläkkeensaajan asumistukeen säätää suojaosa. Samalla byrokraattista sosiaaliturvajärjestelmäämme tulee kehittää kohti perustuloa, jotta työ kannattaa työnteon muodosta ja elämäntilanteesta riippumatta.

Osa-aikatyö on Suomessa edelleen muita Pohjoismaita harvinaisempaa ja työelämässä vallitsee joko–tai-ajattelu. Samalla kun vastentahtoista osa-aikatyötä on kitkettävä, on myös tunnistettava se, että kaikille kokoaikainen työ ei ole mahdollista.

Paremmat TE-palvelut tukevat työllistymistä

Työllisyyspalvelut siirtyivät vuonna 2025 kuntien järjestettäväksi, mutta valtio sääntelee edelleen työttömien palveluprosessia yksityiskohtaisesti. Samalla kun työllisyydenhoitoon tarvitaan lisää resursseja, tulee niiden järkevämpää kohdentamista edistää. Kunnille on annettava lisää vapautta järjestää palvelut tarkoituksenmukaisella tavalla ja palkkatuen käytön mahdollisuuksia on lisättävä.

Työttömien palveluprosessiin liittyvästä yksityiskohtaisesta sääntelystä, kuten työhakemustehtailusta, tulee luopua, ja resurssit kohdistaa aidosti yksilöiden tarpeita vastaaviin palveluihin. Työttömyysturvabyrokratiaa pitää keventää luopumalla karensseista sekä opiskeluun ja pienimuotoisen yrittäjyyteen liittyvistä rajoituksista, joilla on ainoastaan passivoiva vaikutus.

Työllisyysmäärärahojen leikkaaminen massatyöttömyyden keskellä on vastuutonta politiikkaa, ja siksi rahoitukseen tehdyt leikkaukset tulisi perua. Kuntatasolla on huolehdittava työllisyyspalveluiden sujuvasta yhteistyöstä sosiaali- ja terveyspalveluiden, koulutuksen järjestäjien, Kelan ja työttömyyskassojen kanssa siten, että ihmisten pompottelun sijasta pyritään mahdollisimman laajasti yhden luukun malliin.

Kotoutumiseen panostaminen on myös työllisyyspolitiikka

Kotoutumiseen panostaminen parantaa työllistymistä ja ehkäisee lisäkustannuksia. Vuodesta 2024 alkaen vastuu kotoutumispalveluista siirtyi kunnille valmiiksi alijäämäisenä ja hallitus on jatkanut kuntatalouden ja palvelutarjonnan rapauttamista. Vasemmistoliitto peruisi leikkaukset kotoutumispalveluihin sekä kehittäisi kotoutumista palveluiden karsimisen sijaan. Kielen oppiminen auttaa työllistymistä, joten kieli- ja kotoutumiskoulutuksista leikkaaminen on työllisyyden kannalta järjetöntä. Kuitenkin kieli- ja kotoutumiskoulutuksen laatukriteerit on määritettävä laintasolla niin, että koulutus ovat mahdollisimman hyvin työllistymistä tukevaa. Samalla on tavoitettava nykyistä paremmin vaikeammin työllistyviä ryhmiä, kuten perhesiteen perusteella maahan tulleet naiset.

Kotoutumiskoulutus tulee siirtää opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen, ja kotoutumiskoulutuksen kilpailuttaminen on lopetettava laatuongelmien ratkaisemiseksi ja pitkäkestoisen kehitystyön mahdollistamiseksi Suomeen tulee luoda yleinen, kaikille maahan muuttaneille suunnattu maksuton ja eri osaamistasoja huomioiva suomen kielen koulutus yhteistyössä vapaan sivistystyön, kuten työväenopistojen sekä ammatillisten oppilaitosten kanssa. •